

ВІКІПЕДІЯ ЯК ОСВІТНІЙ РЕСУРС: ДОСЯГНЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ

Бондаренко А.І.; член Правління
ГО "Вікімедіа Україна"
a1@wikimediaukraine.org.ua

Зростаюча популярність Вікіпедії і її невичерпний потенціал як освітнього ресурсу визнається як зарубіжними, так і українськими науковцями та освітянами, серед яких - экс-міністр освіти І. Вакарчук [1]. Це дає право говорити про актуальність проблеми використання Вікіпедії в освітньому процесі в різних аспектах. Метою цього дослідження є аналіз досягнень і перспектив розвитку Вікіпедії в її можливостях у використанні в освітньому процесі в Україні.

Досягнення Вікіпедії на сьогодні є предметом як кількісного, так і якісного аналізу.

Дані кількісного аналізу, представлені на статистичному сервері Вікіпедії [2] дозволяють говорити про те, що більшість мовних розділів Вікіпедії станом на 2012 рік в кілька разів перевершують свої кращі паперові попередники. Зокрема, українська Вікіпедія, маючи понад 400 тисяч статей і порядку 100 мільйонів слів, в декілька разів перевершує за цими показниками найбільшу на цей момент друковану енциклопедію - Українську радянську. Ще більший обсяг мають популярні серед українських читачів Вікіпедії іноземними мовами – російська та англійська (4 млн. та 900 тис. статей відповідно), перевершуючи відповідно Велику радянську енциклопедію та «Британку». Крім того, аналіз відвідуваності Вікіпедії, зокрема української, свідчить про чітко виражені максимуми відвідуваності в період навчання і мінімуми в період зимових та, особливо, літніх канікул, що свідчить про її популярність в освітньому процесі.

Якісний аналіз Вікіпедій виглядає значно важчим завданням, проте і такі спроби підіймалися науковцями. Зокрема, у 2005 році журнал Nature опублікував дослідження, в якому стверджувалося, що «англомовна Вікіпедія близька до «Британіки» за точністю наукової інформації» [3]. Ця публікація поклала початок тривалим дискусіям щодо перспектив Вікіпедії як конкурента друкованим енциклопедіям, які, однак, не завадили проектів нарощувати кількісні та якісні темпи росту.

Серед наукових публікацій, присвячених українській Вікіпедії, на особливу увагу, на наш погляд, заслуговує аналіз українознавчої тематики в українській Вікіпедії, проведений О. Чирковим [4]. Дослідник знаходить в українській Вікіпедії як сильні, так і слабкі статті, в ряді випадків наводиться порівняння зі статтями в іншомовних розділах. Відзначаючи високу затребуваність української Вікіпедії, її необхідність «українському суспільству та зарубіжному українству», дослідник відзначає, однак, що «не всі ділянки українознавчого поля знань засіяні достатньо густо, не скрізь використано добре зерно, і не скрізь маємо добрі сходи» [4, 651].

У контексті поставленого нами питання висновки О. Чиркова можна розуміти в такий спосіб, що статті української Вікіпедії різною мірою придатні для освітнього процесу, і в кожному конкретному випадку ступінь придатності може і повинна бути визначена як викладачем, так і студентом. Зовнішніми показниками якості статті можуть слугувати кількість і характер посилань на джерела, стиль написання статті, якість її оформлення, проте остаточний висновок можливий лише після аналізу викладеної в статті інформації, проведення якого вимагає від викладача сильної фахової підготовки.

Якісна неоднорідність змісту Вікіпедії викликає різну реакцію серед освітян і науковців. Аналіз ряду публікацій, присвячених Вікіпедії, в сукупності з досвідом автора в українській Вікіпедії дозволяє говорити про три основні типи такої реакції.

Перший тип, який ми могли би назвати «конструктивним», полягає в тому, що науковець, виявивши інформаційні прогалини в українській Вікіпедії, долучається до проекту і самостійно їх заповнює. Зокрема, яскравий приклад конструктивного підходу демонструє професор Донецького політехнічного університету Володимир Білецький, який написав до української Вікіпедії більше десятка тисяч статей гірничої тематики на основі виданої під його редакцією Малої гірничої енциклопедії, завдяки чому за якістю представлення гірничої тематики український розділ став найкращим серед мовних розділів Вікіпедії.

Другий тип, який ми могли би назвати «деструктивним», полягає в тому, що науковець, виявивши недоліки у статтях Вікіпедії, починає критикувати або навіть глузувати з них, не здійснюючи при цьому спроб їх виправлення. В якості прикладу можемо навести доповідь нашого польського колеги доктора Роберта Недведського «Plagiaryzm i błędy merytoryczne

polskiej Wikipedii – jak je minimalizować?», представлену на конференції Вікімедіа Польща 2011 [5]

Нарешті третій тип, який, на наш погляд, варто назвати «споглядальним», проявляється у тому, що науковець високо оцінює перспективність проекту як акумулятора надбань української науки, але уникає активної участі в проекті. Зважаючи на невелику кількість учасників української Вікіпедії із числа освітян можемо припустити, що споглядальний тип поки що є переважаючим.

Між тим можливості і мотиви включення до проекту викладача і науковця надзвичайно різноманітні, що може слугувати аргументом на користь вибору конструктивного підходу. По-перше, Вікіпедія передбачає не тільки трансляцію широко відомих знань, але й публікацію власних наукових відкриттів з моменту їх публікації в рецензованих джерелах. Відтак, завдяки Вікіпедії науковець отримує додаткову можливість популяризації проведених ним досліджень. По-друге, існує погляд на Вікіпедію як на «зручний інструмент акумулювати інформацію, необхідну для подальшої роботи» [6], очевидно як наукової, так і викладацької. Нарешті, серед відповідей на питання «Як і для чого ми розвиваємо Вікіпедію», розроблених ще на початку її існування, існує і суто педагогічне формулювання, на яке могли би звернути увагу викладачі – «щоб допомогти один одному вдосконалити знання української мови, грамотність, вміння чітко та логічно висловлювати свої думки» [7]. Підкреслимо, що можливості Вікіпедії в акумулюванні інформації і вдосконаленні власних вмінь практично не залежать від стану її наповненості, принаймні найближчими роками фронт робіт в українському розділі Вікіпедії лишатиметься широким.

Підіб'ємо підсумки. На сьогоднішній день досягнення Вікіпедії дозволяють говорити про два типи її використання в освітньому процесі – пасивний, тобто для читання інформації, і активний, для самостійного творення текстів. У пасивному використанні Вікіпедія, зокрема українська, має певні обмеження – вона накопичила значний обсяг інформації в різних галузях знань, але чимало тем потребують ще суттєвого доопрацювання. В активному використанні можливості Вікіпедії є широкими для спеціалістів різних галузей і її потенціал ще не використовується повною мірою.

Перспективи Вікіпедії залежать від ставлення до проекту викладачів та науковців. Конструктивний підхід, що передбачає активне включення викладачів до наповнення української Вікіпедії інформацією в найближчому майбутньому дозволив би зробити її надпотужним інформаційним джерелом, конкурентноздатним з іноземними освітніми ресурсами і незалежним від політичної кон'юнктури в країні. Натомість подальше переважаання «деструктивного» і «споглядального» підходу до проекту серед освітян і науковців загрожує тим, що український розділ Вікіпедії може втратити привабливість, що в свою чергу може спровокувати маргіналізацією українського слова в глобалізованому інформаційному просторі.

Література:

1. Звернення міністра освіти і науки Івана Вакарчука до академічної спільноти України від 9 березня 2010 року
2. <http://stats.wikimedia.org/EN/TablesWikipediaUK.htm>
3. Jim Giles (2005-12-15). "Internet encyclopaedias go head to head". Nature 438 (7070): 900–901
4. Чирков О. Розділ 7. Знання про минуле України у вільній енциклопедії – Вікіпедії // Українська земля і люди. Український етнос у світовому часопросторі. Колективна монографія. – К.: ННДІУВІ, 2011. – Том 1. Від давнини до XIV ст. – С. 621–656.
5. dr Robert Niedźwiedzki. Plagiaryzm i błędy merytoryczne polskiej Wikipedii – jak je minimalizować? Stan obecny i propozycje na przyszłość
6. Опитування на тему «Що вас спонукає писати у Вікіпедію», проведене в соціальній мережі Вконтакті, група «Українська Вікіпедія». [Режим доступу: http://vk.com/topic-3135782_23086217]
7. Вікіпедія: Як і для чого ми розвиваємо Вікіпедію. [Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Вікіпедія:СЕНС>]

Електронні засоби та дистанційні технології для навчання протягом життя : тези доповідей VIII Міжнародної науково-методичної конференції, м. Суми, 15–16 листопада 2012 р. – Суми : Сумський державний університет, 2012. – С. 25-28.